

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 212
סיון תשע"ט

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

החוט אינו מעל העמוד עצמו

לגודל ההבדל בצורת הקשירה, ויתכן שלאחר זמן שוב יימצא שהעירוב היה פסול. על כן חובה להחליף את ראש העמוד במקרה כזה]. מקרה נוסף שנתקלו השבוע בבדיקת אחת מערי המרכז, וקשרו את חוט העירוב לעמוד רמזור, באופן שיהיה מעל החלק הרחב של העמוד, וייחשב מעל גביו. אבל בגלל שינוי מסוים בעמוד, יצא שהחוט עובר על בליטה בעמוד, אבל אינו מכווון מעל העמוד עצמו, ואינו נחשב מעל גביו. [במקרה זה היה לחי לפני העמוד כדי להתירו].

צורת הפתח מברזל שהוסיפו משקוף על המשקוף

כמו כן עסקנו בדיני צורת הפתח מברזל (פרופיל), הנעשית במקומות קטנים כגון בשבילים וסימטאות שנכנסים בהם לעירוב, וכיון שאינם רחבים

צו"פ שהברזל מוגדר והוסיפו משקוף

אפשר שגם המשקוף יהיה מברזל, והמעלה בזה שהוא מחזיק מעמד יותר, ואינו כחוט שנקרע לפעמים, שדורש תחזוקה ובדיקה כל שבוע. אבל גם בצורה זו יש מקרים שהמשקוף נעשה מן הצד והוא פסול בשבוע זה ונקלע הבדוק לשכונה חרדית שעשו בה עירוב נפרד לפני הרבה שנים, והיתה שם צורת הפתח מברזל, ומעליה תוספת של מוט נוסף בצבע שונה. הבדוק התבונן לראות מדוע הוסיפו מעל הפתח עוד מוט משונה, והבחין כי אכן יש שם את הבעיה הנ"ל. שהמשקוף הולחם בין שני הברזלים העומדים שהם העמודים, ולא מעל גביהם. במצב כזה המשקוף פסול, ואין לו דין צורת הפתח. והפתרון שעשו במקום זה, שהוסיפו עוד מוט [כעין ברזל נוסף]. שיושב מעל המשקוף ומעל העמודים, ועי"ז יש כאן חלק מהמשקוף מעל גבי העמודים, ויש לו דין צורת הפתח.

מה אפשר לבדוק בישוב שמוקף גדר השמלית

במסגרת הפעילות לבדיקת העירובים בישובים, נסע הבדוק ליישוב נוסף במרכז הארץ, שהרב של הישוב שמע על הפעילות הזו שהביאה תיקון גדול בעיר מגוריו, וביקש שיבדוק גם את הישוב שבו הוא משמש כרב. והנה בישוב הזה מדובר בישוב המוקף גדר בטחונית המפוקחת היטב ע"י הביטחון, מחמת שהיא סמוכה לישובים ערביים, וברוב המקומות מדובר אפילו בגדר עם זרם חשמל, ולא היה נראה שיש צורך לבדוק משהו, מלבד צורת הפתח בשער הכניסה. ובכל זאת לכל דבר כדאי לעשות בדיקה ע"י גורם חיצוני מומחה, שבהרבה מקרים הוא יכול לגלות דברים שלא הבחינו בהם, או לתת הצעות טובות לשיפור. אלא שעדיין קשה להאמין שבגדר כזו תהיה בעיה. למרות זאת אמר הבדוק לנהג, בא נסע לאורך הגדר, אולי נראה משהו חשוב.

הגדר של הישוב היתה שלימה, ואפילו פירצה קטנה מתחת הגדר, לא היה אפשר למצוא בה. והנה הם מגיעים לאחת הפינות, והיה צד אחד של הישוב הפונה אל כביש 6. בצד הזה לא חששו כל כך שיפוצו אנשים מסוכנים, ולכן עשו בה רק גדר רשת רגילה. הבדוק ירד מהרכב כדי לבדוק את הגדר, והנה בקטע הזה היתה הגדר חתוכה ופרוצה. הרב של הישוב שהיה איתו, ציין שאכן במקום הזה יש מידי פעם ערבים שבאים מהעיר הסמוכה מעבר לכביש, וחוצים דרך הישוב אל השטחים, [ולפעמים גם מעלימים דברים

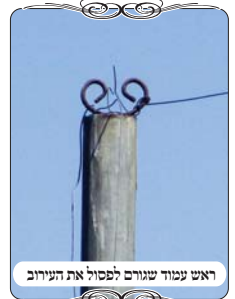
לימוד ההוראה במסגרת "בודקי עירובין"

בימים אלו אנו זוכים בחסדי ה', לראות מאות אברכים בכמה ערים ברחבי ארץ הקודש, המשתתפים במסגרת לימוד "בודקי עירובין" שע"י "מוקד העירוב", לומדים את הלכות עירובין המעשיים בזמנינו, בעיון ובבהירות, בהיקף רחב של ידיעת כל פרטי ההלכות בצורה מעשית מסודרת. בשלב זה כבר מתחילים לראות את ההתקדמות של הידיעה המעשית, שבעז"ה תביא תועלת לכלל הציבור, שיהיו מצויים בעלי הוראה הבקיאים בעירובין כהלכה.

בדברים אלו אנו מודים לקב"ה אשר שם חלקנו מיושבי בית המדרש, להיות שליחים להביא את ידיעת ההלכה לכלל ישראל, והיה רצון שכמו שעד הנה עזרנו רחמיק ולא עזבונו חסדיך, כמו כן אל תטשנו ה' לנצח, ותזכנו להרבות פעלים לתורה ולקיום מצוותיה, לקיים שמירת השבת כהלכה בדקדוק ובשמחה, ולא יהיה שום מכשול ח"ו. ונזכה לברכת השבת, שומרי מצוותיה ינחלו ליום שכולו שבת.

נדרשת הבחנה מיוחדת בצורת ראשי העמודים

בימים אלו עסקנו בלימוד דיני צורת הפתח מן הצד, במגוון מקרים שונים והלכות רבות בשו"ע הדין הזה נכתב כדבר פשוט, שאפשר ללמוד ברגע אחד, כלומר החוט אינו מעל העמוד אלא מן הצד שלו. אבל בשיעורים למדנו שיש בזה הרבה אפשרויות שאפשר לדון עליהם האם הם נקראים מן הצד, ומהי הוראת גדולי ההוראה ורבני זמנינו בדברים אלו. המשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס"ד) כבר התחיל לבאר דוגמאות שונות שיש בהם חידוש, ויש לדון היטב בדברי המשנ"ב, והשיטות החולקות. ובנוסף לכך יש עוד כמה נושאים והרבה דוגמאות.

ראש עמוד שגורם לפסול את העירוב

דוגמא אחת מעירוב שנבדק בשבוע שעבר, והיה באחד מהעמודים ראש מעוטה, מהברזלים המשמשים לקישוט בין הסורגים שבחלונות. הבעיה החמורה שבה, שכאשר קושרים את החוט לראש כזה, הוא בדרך כלל יוצא מרוחב העמוד, ואינו מעל גביו. בתמונה המצורפת רואים מקרה שקשרו את החוט לחלק המעוגל שבלוט לצידי העמוד, ונמצא שהחוט אינו מעל העמוד, אלא מחוץ לעובי העמוד. והנה במקרה זה האחראי לא העביר את החוט באמצע אלא קשר את החוט לאחד מהצדדים. וא"כ לכאורה הפתרון הוא לפתוח את החוט, ולהניח אותו שיעבור באמצע [ויקשרו אותו למטה, כדרך קשירת חוטי העירוב]. ואז הוא יעבור מעל העמוד. אבל יש להוסיף שבמצב שראש העמוד בצורה כזו, גם אם יעבירו את החוט באמצע תהיה בעיה, כיון שגם אז יתכן מאוד שהחוט יברח לצד, מחמת שהחלק התחתון שמקבל את החוט, גם הוא רחב מאוד. וזה אחד מהדברים החשובים בצורת v שעושים ראשי העמודים, שאז השקע בתוך ה v הוא צר, וכאשר החוט מונח בתוכו, החוט נמשך אל מרכז העמוד. משא"כ כאשר החלק התחתון רחב, כמו בצורה המעוגלת של עיטורי הסורגים (בתמונה), הרי שגם השקע שלמטה הוא רחב [ההיכעור המתון אינו גורם לחוט שלא יזוז לצד].

לכן במקרה זה צריך להחליף את ראש העמוד, ולא לנסות להעביר את החוט בצורה שונה. [ואע"פ שאם יעבירו את החוט בזווית מסוימת, הוא יהיה מעל העמוד, אבל אסור לסמוך על כך שתמיד החוט יעמוד בזווית זו, כי אם החוט יקרע ויבואו לקשור אותו שוב, יתכן מאוד שאותו אדם לא יהיה מודע

בדרך], והם חותכים את הגדר עם מספרים קטנות, כיון שזו רשת רגילה, לא גדר בטחונית ולא גדר חשמלית. הבודק הביט בפירצה לראות האם היא אוסרת, כיון שהגדר נחתכה רק במקום אחד. אבל לאחר העיון התברר, שכיון שהמרחק בין העמודים במקום הזה היה גדול, והגדר שנחתכה נפלה, נוצר מצב שהפירצה בקו ישר הגיעה לכששה מטרים, שהם יותר מי אמות. ובשיעור זה לא מועיל שהעמוד מרובה על הפרוץ.

פתרון לפירצה בגדר רשת שלא תפסול

הבודק אמר לרב שצריך לדאוג לתיקון הפירצה, ואף נתן עצה מה לעשות בשביל העתיד, שגם אם יפרצו שוב את הגדר לא תהיה פירצה של "אמות", והפתרון הוא לעשות עוד עמוד או שניים באמצע, שיחזיקו את הגדר, וגם אם יחתכו אותה היא לא תיפול. ולא תתעקם ויהיה לפחות דין עומד מרובה כהלכה. הרב הודיע את הדברים לקצין בטחון תוך כדי הבדיקה, ועד שסיימו את הבדיקה כבר ראינו שם את הקב"ט שהגיע וצילם והודיע לתקן את הגדר.

במקרה זה ראינו שגם בישוב מפוקח עם גדר חשמלית, יכול להיות הפתעות, קטע מסוים של גדר רגילה, ומה יכול להיות פירצה האוסרת. ולמרות שהפיקוח כל כך טוב שבאו מיד לתקן, בכל זאת לא הבחינו בכך מראש, ובשביל כשרות העירוב היה צריך לפקח יותר מביטחון.

מקרה נדיר של מחיצות ערב בלי שתי

הרכב המשיך להתקדם לאורך הגדר החשמלית, ובינתיים התחילו לדון האם אין בגדרות אלו בעיה של מחיצת ערב בלא שתי. בדרך כלל גדר בטחונית בזמנינו עשויה מרשת ברזל מולחמת, כמו שיש במוסדות, [הגדרות הבטחוניות הישנות עשויות מרשת ברזל קלועה], וא"כ אלה הם מחיצות טובות שיש בהם גם שתי וגם ערב, משא"כ בישוב הזה רוב הגדר היתה גדר חשמלית, שעשויה מחוטים שוכבים (מאוזנים) בלבד, וא"כ זה נקרא "ערב בלי שתי". [יש לציין שבדרך כלל השאלה בנושא זה היא בגדרות כעין סורגים, שהחסרון שלהם הא "שתי בלא ערב", וכאן זה מקרה נדיר שיש מחיצות "ערב בלי שתי"].

והנה באמת מצד הגדרת המחיצה, זו מחיצת ערב בלי שתי, וגם היא מקיפה שטח מאוד גדול, שיש בו יותר מבית סאתיים. וא"כ לכאורה הגדר הוא אינה מתירה את הטלטול מדרבנן, כמבואר בגמ' ובשו"ע (סי' ש"ס) שבמחיצה כזו אי אפשר להקיף יותר מבית סאתיים. ובמצב כזה למרות שכל הגדר שלימה, אסור לטלטל בכל המקום יותר מד' אמות כדין כרמלית השאלה שהתעוררה פתאום כל כך חמורה, שלכאורה אין לזה פתרון, וצריך לעשוב עירוב חדש.

אלא שהשו"ע (סעיף א') כותב שאם בתוך היקף העירוב נמצאים שלשה אנשים או יותר, דינם כשיירא ויכולים להקיף אפילו שטח גדול כפי צרכם, ובלבד שלא ישאר בית סאתיים פנוי, ומוסיף השו"ע במה דברים אמורים כשהקיפו יותר משש סאין, כלומר יותר מבית סאתיים לכל איש, אבל אם לא הקיפו יותר משש סאין, אע"פ שיש בית סאתיים פנוי, מותר. ומסביר המשנ"ב (ס"ק ח') שדעת השו"ע שמחשבים סאתיים לכל איש, ורק ביותר מכך אסור כשיש בית סאתיים פנוי, אבל כותב המשנ"ב בשם האחרונים (אלה רבה וגאון יעקב) שכל הראשונים חולקים על זה, ודעתם שאפילו בפחות משש סאין אם נשאר בית סאתיים פנוי, אסור. אמר הבודק שלפי מחלוקת זו יש לדון אולי אפשר למצוא היתר לישוב הזה, כי בודאי שיש בו הרבה יותר מבית סאתיים פנוי, שטחים גדולים שאין בהם שימוש, [ולענין זה מספיק שאין שימוש לאותה שבת, אע"פ שיש שימוש בתקופות אחרות בשנה]. אבל לפי דברי השו"ע אם נחשב את מספר התושבים בישוב, שהם כאלף נפשות או יותר, א"כ אפשר להקיף בשבילם אלף בית סאתיים, [יותר מאלף דונם], ואפילו במחיצת ערב בלא שתי. אלא שכאמור לדעת האחרונים והמשנ"ב שפסקו לאיסור, א"כ הגדר החשמלית אינה יכולה להתיר את הישוב, כאשר מדובר בגדר שאינה רשת, אלא חוטים מאוזנים בלבד. [מלבד זה דעת החזו"א שבישוב אין היתר של שיירא, ובכל אופן אי אפשר להקיף יותר מבית סאתיים].

גם בדבר פשוט ניתן לגלות דינים חדשים

הדבר הזה הינו לפלא גדול, שבתחילה סברנו שאין חשש כלל בישוב המוקף גדר בטחונית, ולא צריך לבדוק את הגדר, אבל בגלל שהקפדנו על בדיקת הגדר, בשלב ראשון גילינו פירצה האוסרת את ההיקף, בקטע מסוים שבו לא היתה גדר חזקה. ובשלב שני התעוררנו לגלות שאפילו הגדר החשמלית מהווה בעיה, כי במקרה הזה מדובר בגדר לא שגרתית שאינה רשת אלא פסים שוכבים שהוא דבר המעכב ופוסל מעיקר הדין. [יש לציין שהדין של הישוב עדיין אינו מוכרע, מפני שבחלקים מהגדר יש רשת או תל המתלקט, וצריך לחשב אם יש בהם שתי מחיצות בעומד מרובה, שאז מועיל להשלים במחיצות ערב, ואכמ"ל כי הנושא מורכב מאוד].

רואים מכאן כמה הלכות עירובין הם דברים מורכבים, כמה צריכים לבדוק ביסודיות כל דבר כאשר מכשירים עירוב, וכמוכן כמו כן רואים כמה צריך ללמוד ולדעת בשביל להכשיר עירוב, וכמה צריך להיזהר מלסמוך על דברים שלא נעשו ע"י מומחים שבקיאים ומנוסים, וח"ו להסתמך על עירובים שלא ידוע לנו רמת הפיקוח שלהם, או שהם נעשים בכשרות נמוכה, שאינה מספיקה לנו לסמוך על כן.

הרמת ילד קטן שיבוכה ברחוב

הבהרה: בענין מה שהתבאר בגליון הקודם, להרים ילד שיבוכה על הספסל, כאשר חוששים שהרחוב הוא כרמלית, יש לציין שהדברים לא עסקו בפתרונות מה מותר לעשות במקרה כזה ומה אסור, כי כאשר אין פתרון אחר יתכן שמותר אפילו לקחת אותו עד הבית, ולא להחמיר במצב כזה אם מדובר רק בחומרא. אלא הענין שהתבאר בגליון הוא, לפי הנתונים שעמדו לפניו, שהילד הבוכה היה צריך בסה"כ נשיקה קטנה להרגיעו, והוא לא רצה להרימו על הידיים אלא להרימו על הספסל, מתוך מחשבה שכך עדיף לעשות, הרי בזה עשה להיפך מהחשבון ההלכתי בסידרת העדיפויות. ומדברים אלו אנו לומדים כמה חשוב ללמוד את ההלכות.

רגע לפני שנוסעים לישוב

לקראת ימי בין הקיץ שבהם יש הרבה קבוצות ומשפחות שנוסעות לכל מיני ישובים ברחבי הארץ, ובהרבה מקומות אין אפשרות להסתמך על העירוב של הישוב, כיון שמצוי שהדבר אינו נעשה כהלכה, או שמסתמכים על שיטות דחוקות שהוראת גדולי ההוראה שלא להתיר באופנים אלו, ולפעמים יש דברים שבשווג נעשו שלא כהלכה, לכן אנו באים לציין בזאת:

א. ראוי ונכון לא לנסוע למקומות שאין בהם עירוב טוב, כיון שיש מבני המשפחה שלא הורגלו שלא לטלטל, וקשה להם להימנע, ונכשלים בשוגג בציצאה לרחובות עם חפצים. ולפעמים גם החצר עצמה אסורה. ויש בזה מכשול גדול, שאסור לטלטל יותר מד' אמות (כשני מטרים) אפילו בתוך החצר, בהזאת כסא, או להסיע ילד בימבה, ועוד מגוון פעולות מצויות.

ב. במקרים שמוכרחים לנסוע מחמת סיבות מוצדקות, יש בעיה שמתפתים להאמין לכל עירוב פשוט, שבודאי אפשר לסמוך עליו. לכן יש ללמד את בני המשפחה על שמחתינו בשמירת השבת, ובכל הנושאים ההלכתיים של הלכות שבת אנו לא מסתפקים אם להקל בדבר שהמשנ"ב או גדולי ההוראה אסרו להסתמך עליו. וכמו כן בעירוב, למרות שיש אנשים דתיים שמטלטלים בישוב, ואף אם משפחות חרדיות שמתארחות מטלטלות מחוסר ידיעה בחומרת הענין, אנחנו צריכים כשרות יותר טובה, ולהימנע מלטלטל באותה שבת מחוץ לדירה.

ג. יש להקפיד לפני ששוכרים מקום לברר, אם החצר והמתחם מוקפים כהלכה, בגדרות כשרות, בגובה הרצוי, וגם הפתחים מסודרים באופן המותר ע"פ הלכה. אם ההיתר הוא ע"י דין עומד מרובה על הפרוץ, יש לדעת את הכללים שהפירצה לא תהיה יותר מי אמות (4.50 / 5.60 מטרים), ולא תהיה פירצה בזוית, ועוד הרבה ההלכות הנוגעות לדיני עומד מרובה. ואם עושים צורת הפתח, צריך שיהיה במקום אדם שלמד את ההלכות עם הפרקטיקה וידוע טוב, כדי שיעשו את הדברים כהלכה. ובנושא זה גם אחרי לימוד ההלכות, מצוי שלא מבחינים בדברים שפוסלים מן הדין, מחמת שהצורות והאפשרויות שיש בשטח, אינן כתובות בספרים, וזהו לימוד בפני עצמו, להבין איך לקשר כל מקרה אל ההלכות הנכונות הנוגעות לאותו מקרה.

מוקד בודקי עירובים

בס"ד עומד להפתח מחלקה חדשה במוקד הערב, שתהיהזמינה לשלוח בודקים למקומות שבהם אנשים נוטנים, על מנת לבדוק את כשרות המקום, ולהורות כיצד ניתן לתקן כל מקום לפי תנאי השטח שלו.
השירות בתשלום, במוקד הטלפוני 054-84-83320
פרטים נוספים בעז"ה בגליונות הבאים

